

18. Stasyuk I. *Oborona Kieva 1941* / Stasyuk I. — М. : Cejhgauz, 2006. — 496 s.
19. Trubaychuk A. *Druha svitova viyna* / Trubaychuk A. — К. : Naukova dumka, 1995. — 142 s.
20. *Ukrainskaya SSR v Velikoj Otechestvennoj vojne Sovetskogo Soyuza (1941–1945 gg.)* : V 3-h t. — К. : Politizdat, 1975. — Т. 1. — 1975. — 544 s.

В. Ю. Бузань

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»*

94(73)092:327,5 (53+569,4)

**ПОЛІТИКА США ЩОДО АРАБСЬКО-ІЗРАЇЛЬСЬКОГО
КОНФЛІКТУ ЗА ПРЕЗИДЕНТСТВА Д. ЕЙЗЕНХАУЕРА
(1953–1961 pp.)**

V. Buzan

*National Technical University of Ukraine
«Kyiv Polytechnic Institute»*

***U.S. Policy toward the Arab-Israeli Conflict
under President Dwight Eisenhower, 1953–1961***

У статті проаналізовано політику адміністрації Д. Ейзенхауера щодо арабсько-ізраїльського конфлікту.

Ключові слова: США, арабсько-ізраїльський конфлікт, палестинська проблема, близькосхідний мирний процес.

The article is dedicated to the Eisenhower administration policy toward Arab-Israeli conflict. U.S. policy during Suez Crisis and the issuance of the Eisenhower Doctrine were considered.

It should be emphasized that desire to prevent of the extension of Soviet influence in the Middle East had impact on U.S. policy toward the Arab-Israeli conflict. Initially Eisenhower administration preferred to contain the USSR in the area and showed little interest in Middle East peace settlement. USA helped to organize a defense pact along the region's northern tier, hoping this would block the Soviets from the area. But the Eisenhower administration could not avoid the Arab-Israeli conflict because that dispute provoked anti-Western sentiment in Arab states, hindered the establishment of a regional defense scheme, blocked American influence, facilitated Soviet-Arab rapprochement. U.S. officials concluded that the Soviet Union sought to gain influence in the Middle East by exploiting the Arab-Israeli dispute. U.S. leaders became even more determined to resolve the Arab-Israeli conflict. The U.S. Department of State formulated a comprehensive peace plan. But U.S. efforts

to achieve a permanent peace in the Middle East were failed because Arabs and Israel rejected to accept the U.S. peace plan. It was concluded that the Eisenhower administration pursued an evenhanded policy toward the Arab-Israeli conflict.

Keywords: USA, Arab-Israeli conflict, Palestine problem, Middle East peace process.

В статье проанализирована политика администрации Д. Эйзенхауэра относительно арабо-израильского конфликта. Особое внимание уделено исследованию влияния «холодной войны» на политику США в отношении ближневосточного конфликта. Автор показал, как желание администрации Д. Эйзенхауэра противодействовать расширению сферы влияния СССР на Ближнем Востоке определяло позицию США в отношении арабо-израильского конфликта.

Ключевые слова: США, арабо-израильский конфликт, палестинская проблема, ближневосточный мирный процесс.

Світова спільнота протягом останніх десятиліть доклала значних зусиль для врегулювання арабсько-ізраїльського конфлікту. Останнім часом на Близькому Сході знову загострилося протистояння між ізраїльтянами та палестинцями. Для деескалації поточної ситуації й подальшого врегулювання ізраїльсько-палестинського конфлікту потрібно поживавити близькосхідний мирний процес. США завжди відігравали провідну роль у врегулюванні близькосхідного конфлікту. Критичний аналіз відповідного досвіду, набутого США, можна використати на сучасному етапі близькосхідного мирного процесу. Дослідження американської політики щодо арабсько-ізраїльського конфлікту необхідне для розуміння сучасної позиції США з багатьох близькосхідних питань.

Стаття має на меті з'ясувати концептуальні засади політики адміністрації Д. Ейзенхауера щодо арабсько-ізраїльського конфлікту. Саме в 1950-х рр. почалося американсько-радянське суперництво на Близькому Сході, яке впливало на перебіг арабсько-ізраїльського конфлікту в період «холодної війни».

Американські дослідники традиційно приділяють багато уваги політиці США на Близькому Сході. П. Хахн досліджував політику адміністрацій Г. Трумена та Д. Ейзенхауера щодо арабсько-ізраїльського конфлікту [20]. В одній з останніх робіт він проаналізував широкий спектр питань, пов'язаних з прийняттям і реалізацією «доктрини Ейзенхауера» [21]. С. Спігел приділив особливу увагу формуванню політики США щодо арабсько-ізраїльського конфлікту та механізму ухвалення зовнішньополітичних рішень американського керівництва [26]. Д. Гернер з'ясував позицію адміністрації Д. Ейзенхауера щодо палестинської проблеми [19]. Монографію М. Персона присвячено фор-

муванню Багдадського пакту [23]. Ізраїльський дослідник Г. Ларон вивчав політику США та СРСР щодо Єгипту в першій половині 1950-х рр. [22]. Близькосхідна політика США є об'єктом дослідження багатьох російських науковців. Зокрема, М. Пеліпась та В. Румянцев вивчали політику США і Великої Британії на Близькому Сході протягом 1940–1960-х рр. [2; 3].

1953 р. президентом США став Дуайт Ейзенхауер, а державним секретарем — Джон Даллес. Нова американська адміністрація почала значно більше уваги приділяти Близькому Сходу [20, с. 148–151; 26, с. 51]. США поставили за мету перешкоджати розширенню сфери впливу СРСР у цьому регіоні, поліпшити відносини з арабськими країнами, врегулювати арабсько-ізраїльський конфлікт [13, с. 399–406, 525–539]. Адміністрація Д. Ейзенхауера вирішила дотримуватися неупередженої та рівновіддаленої позиції щодо обох сторін цього конфлікту [19, с. 74; 20, с. 147].

Навесні 1953 р. Дж. Даллес з робочим візитом відвідав країни Близького Сходу. Після повернення до США держсекретар заявив: «Сполучені Штати мають намагатися вгамувати гостре обурення, яке виникло щодо них унаслідок утворення Ізраїлю. В минулому ми мали добрі відносини з арабськими народами. ... Сьогодні арабські народи бояться, що США підтримають нову державу Ізраїль у зухвалій експансії. Вони більше бояться сіонізму, аніж комунізму... Ізраїль має стати частиною близькосхідної спільноти і перестати сприйматися вороже. Для цього обом сторонам слід піти на взаємні поступки» [5, с. 831–834].

В перші роки при владі адміністрація Д. Ейзенхауера більше уваги приділяла протидії розширенню сфери впливу СРСР на Близькому Сході, аніж урегулюванню арабсько-ізраїльського конфлікту. США спільно з Великою Британією, залучаючи близькосхідні країни до військово-політичних блоків, намагалися створити своєрідний бар'єр проти радянського проникнення на Близький Схід. Ця стратегія отримала назву «північного поясу» й була реалізована шляхом створення в лютому 1955 р. Багдадського пакту (Велика Британія, Туреччина, Ірак, Іран і Пакистан) [23, с. 195–210].

США не ввійшли до складу Багдадського пакту тому, що намагалися зберегти свободу дій на Близькому Сході та не хотіли сильно загострювати відносини з СРСР у регіоні [2, с. 552–553; 20, с. 152]. Американські військові рекомендували втупити до Багдадського пакту для того, щоб ефективніше протидіяти розширенню впливу СРСР [3, с. 75; 20, с. 153–154].

США, намагаючись створити на Близькому Сході систему регіональної безпеки, опосередковано сприяли зростанню напруженості між арабськими країнами та Ізраїлем. Останньому не подобалась готовність Заходу надати зброю арабським країнам, які приєднуються до Багдадського пакту. Водночас США не хотіли надавати додаткові гарантії безпеки Ізраїлю. Єврейська

держава відчувала себе в небезпеці та вдавалась до тактики активної оборони. Ізраїльські збройні сили здійснювали рейди до сусідніх арабських країн, аби запобігти проникненню на свою територію бойовиків. США засуджували Ізраїль за це [6, с. 552, 839–841; 7, с. 661; 9, с. 182, 184; 13, с. 1436–1437; 20, с. 159–162, 167–168].

Єгипет негативно відреагував на створення й розширення Багдадського пакту. США та Велика Британія наполегливо намагалися вмовити єгипетське керівництво приєднатися до цього блоку. Вашингтон і Лондон використовували постачання зброї як важіль впливу на Каїр [22, с. 4].

Тим часом Радянський Союз вдало скористався суперечностями між країнами Заходу та Єгиптом задля власної вигоди. У вересні 1955 р. Єгипет уклав з Чехословаччиною угоду про купівлю зброї. Зрозуміло, що ця країна була формальним посередником. Фактично йшлося про продаж Єгипту радянської зброї. Ця подія мала далекосяжні наслідки для всього Близького Сходу. Радянському Союзу завдяки укладанню угоди з Єгиптом вдалося налагодити відносини з цією арабською країною та завдати відчутного удару по американській стратегії «північного поясу» [23, с. 320–321]. Ця угода означувала початок розширення сфери впливу СРСР, тож західні держави сприйняли її як широкомасштабний виклик своєму пануванню на Близькому Сході. Радянський Союз немовби «перестрибнув» через «північний пояс», котрий створили США та їх союзники саме для того, щоб унеможливити радянське проникнення [1, с. 471].

У Держдепартаменті існували розбіжності навколо подальшої політики щодо Єгипту. Дж. Даллес припускав, що Єгипет після отримання економічної й воєнної допомоги від СРСР поступово перетвориться на сателіта Москви. Помічник держсекретаря зі справ Близького Сходу, Південної Азії й Африки Г. Байрод вважав, що США варто спробувати примиритися з Єгиптом. На його думку, купівля радянської зброї не свідчила про повне порозуміння між Каїром і Москвою. Багато експертів Держдепартаменту наголошували на тому, що слід зміцнити американсько-арабські відносини [19, с. 72–73].

США спробували повернути Єгипет до західної сфери впливу. Для цього вирішили профінансувати будівництво Асуанської дамби й допомогти врегулювати конфлікт між Єгиптом та Ізраїлем [8, с. 1050–1051; 27, с. 66].

Поступово керівництво США почало усвідомлювати, що існує залежність між врегулюванням арабсько-ізраїльського конфлікту та стратегією стримування СРСР. Щоб запобігти розширенню радянської сфери впливу на Близькому Сході, потрібно було стабілізувати ситуацію в регіоні, а це неможливо було зробити без урегулювання конфлікту між арабськими країнами та Ізраїлем. У Вашингтоні вважали, що СРСР використовуватиме арабсько-ізраїльський конфлікт для збільшення власного впливу на Близькому Сході. Загалом

конфлікт суттєво обмежував можливості американської політики на Близькому Сході, негативно впливав на відносини між США й арабськими країнами, посилював антиамериканські настрої в арабському світі, робив арабські країни більш вразливими до радянського впливу, перешкоджав країнам Заходу створювати регіональну систему оборони, спрямовану проти СРСР, у разі загострення він міг призвести до припинення постачання нафти до країн Заходу. Американські високопосадовці припускали, що врегулювання арабсько-ізраїльського конфлікту сприятиме налагодженню відносин між США й арабськими країнами [13, с. 525–539; 19, с. 75–76; 20, с. 154–157].

Помічник голови Об'єднаного комітету начальників штабів США з розвідки адмірал Е. Лейтон стверджував, що арабсько-ізраїльський конфлікт «створює для комуністичного блоку темну водичку в якій можна ловити рибу» [20, с. 154–155]. Рада національної безпеки США прийшла до висновку, що напад Ізраїлю на арабські країни спричинить «серйозний рух регіону подалі від Заходу та ближче до радянської сфери впливу» [13, с. 533].

Керівництво США вирішило активізувати близькосхідний мирний процес. У серпні 1955 р. було оприлюднено американський план мирного врегулювання — «план Альфа». Основні його положення: арабські країни та Ізраїль ідуть на взаємні територіальні поступки; Ізраїль поступається частиною пустелі Негев на користь Єгипту та Йорданії; незначні зміни лінії кордонів за взаємною згодою сторін; створення демілітаризованих зон уздовж кордонів; репатріація палестинських біженців; виплата компенсацій палестинським біженцям, які втратили власність і відмовились повертатися до місць попереднього проживання; врегулювання розподілу водних ресурсів р. Йордан; припинення блокади Суецького каналу та економічного бойкоту проти Ізраїлю з боку арабських країн; Ізраїль має надати Йорданії вільний доступ до морського порту Хайфа; поновлення пасажирського авіасполучення і телефонного зв'язку між Йорданією та Ізраїлем; ООН гарантуватиме безперешкодний доступ до священних місць Єрусалима.. США висловили готовність фінансово допомогти Єгипту побудувати Асуанську дамбу, а Ізраїлю — виплатити компенсацію палестинським біженцям. Вашингтон погодився надати гарантії, що кордони між арабськими країнами та Ізраїлем не будуть змінюватися за допомогою воєнної сили [3, с. 65; 15, с. 200–205, 222–226; 20, с. 182–186].

Арабські країни та Ізраїль проігнорували американські мирні пропозиції. Сторони конфлікту не хотіли йти на взаємні компроміси. Уздовж лінії перемир'я періодично відбувалися збройні сутички. Ситуація загалом залишати-ся напруженою. Американська розвідка попереджала, що угода про продаж радянської зброї Єгипту може ускладнити або взагалі заблокувати реалізацію «плану Альфа». Втім, керівництво США вирішило не відступати від мети.

В листопаді 1955 р. США запропонували Ізраїлю поступився частиною пустелі Негев для створення сухопутного коридору між Йорданією і Єгиптом. Ізраїль категорично відмовився йти на будь-які територіальні поступки. В грудні 1955 р. США призупинили реалізацію «плану Альфа» [20, с. 185–186].

Попри все, США не полишали надій добитися прогресу в близькосхідному врегулюванні. Президент Д. Ейзенхауер відрядив колишнього заступника міністра оборони Р. Андерсона на Близький Схід, аби той домовився зі сторонами конфлікту про умови мирної угоди. Американське керівництво сподівалося, що нещодавня пропозиція профінансувати будівництво Асуанської дамби зробить Єгипет поступливішим. У Білому домі вважали, що Ізраїль після укладання єгипетсько-радянської угоди почуватиметься в небезпеці й погодиться на переговори. З грудня по березень 1956 р. Р. Андерсон провів серію таємних зустрічей з єгипетським президентом Г. Насером та ізраїльським прем'єр-міністром Д. Бен-Гуріоном. Проте йому не вдалося добитися прогресу в примиренні сторін. У березні 1956 р. Д. Ейзенхауер усвідомив, що місія Андерсона зазнала невдачі. Всю провину за провал мирних переговорів США поклали на Єгипет та Ізраїль [20, с. 190–191; 26, с. 67].

За президенства Д. Ейзенхауера не було досягнуто прогресу й у забезпеченні права палестинців на національне самовизначення. США сприймали палестинців лише як біженців та ігнорували їхнє право на створення власної держави. Адміністрація Д. Ейзенхауера вважала, що для вирішення палестинської проблеми достатньо розселити палестинських біженців і виплатити їм грошову компенсацію. Тобто намагалася вирішити проблему економічними, а не політичними методами [19, с. 67, 74, 77–78, 80–82].

Після провалу «плану Альфа» США змінили політику щодо Єгипту. В березні 1956 р. Д. Ейзенхауер затвердив «план Омега», який передбачав запровадження економічного і політичного тиску на Єгипет, а також визначав шляхи можливої політичної та дипломатичної ізоляції цієї країни [2, с. 553–554; 16, с. 409–421]. В липні 1956 р. США відмовилися фінансувати будівництво Асуанської дамби [10, с. 188].

Відмова країн Заходу від обіцянки побудувати Асуанську дамбу підштовхнула президента Єгипту А. Насера до рішення націоналізувати Суецький канал. Велика Британія та Франція були невдоволені таким розвитком подій і сподівалися за допомогою воєнної сили повернути контроль над каналом [17, с. 39–41, 60–62].

Керівництво США завдяки даним розвідки знало, що Велика Британія, Франція та Ізраїль активно готуються до воєнної операції проти Єгипту [17, с. 787–788, 798–799]. США віддавали перевагу дипломатичним методам вирішення Суецького питання й намагалися переконати західноєвропейських союзників не вдаватися до силового варіанту. Американські експерти припус-

кали, що воєнна операція проти Єгипту налаштує арабські країни проти Заходу й надасть тим самим Радянському Союзові можливість для подальшого зміцнення позицій. Окрім того, США не хотіли псувати відносини з арабськими країнами, які були головними експортерами нафти [17, с. 62–99].

Наприкінці жовтня 1956 р. Велика Британія, Франція та Ізраїль розпочали війну проти Єгипту. США негативно відреагували на початок воєнних дій. Д. Ейзенхауер одразу заявив, що західноєвропейські союзники не порадилися з ним. Він закликав негайно припинити бойові дії та висловив сподівання, що ООН найближчим часом вдасться врегулювати конфлікт дипломатичними методами [24, с. 1060–1066].

Під час Суецької кризи Радянський Союз позиціонував себе як захисника Єгипту. 5 листопада 1956 р. СРСР в ультимативній формі вимагав від країн-агресорів негайно припинити воєнні дії проти Єгипту та завуальовано погрожував застосувати проти них ядерну зброю [4, с. 167–171].

Американські експерти вважали, що СРСР не планував безпосередньо втручатися в збройний конфлікт на Близькому Сході. У Вашингтоні припускали, що Москва згадала про ядерну зброю лише для того, щоб надати зверненням більшої вагомості та серйозності. Це був своєрідний інструмент політичного та психологічного тиску [2, с. 576; 17, с. 995–996]. Американське керівництво розуміло, що, якщо СРСР справді розпочне бойові дії проти Великої Британії та Франції, то США будуть вимушені вступити у війну на боці союзників. Американці хотіли уникнути такого розвитку подій [17, с. 1014].

США застосували політичний і фінансовий тиск, аби змусити країни-агресорів негайно припинити бойові дії та вивести війська з Єгипту. 6 листопада 1956 р. бойові дії припинились, а в грудні 1956 р. британсько-французькі війська було виведено з Єгипту. Ізраїль не поспішав залишати окуповані території Єгипту тому, що хотів отримати від США певні гарантії безпеки в обмін на виведення військ. США погрожували застосувати проти Ізраїлю економічні санкції та попереджали про можливе погіршення двосторонніх відносин. Американські дипломати висловили готовність підтримати резолюцію ООН про припинення урядової та приватної допомоги Ізраїлю [11, с. 269–271; 19, с. 89–90].

В США активізувалося єврейське лобі. 23 січня 1957 р. 75 конгресменів направили колективний лист держсекретареві США, в якому просили надати Ізраїлю гарантії вільного судноплавства через Суецький канал і затоку Акаба. 29 січня 1957 р. Сенат ухвалив резолюцію, яка закликала адміністрацію надати Ізраїлю гарантії безпеки. Деякі політики критикували адміністрацію за намір застосувати санкції проти Ізраїлю [3, с. 98].

Президент і держсекретар зустрілися з конгресменами й пояснили їм свою позицію. Д. Ейзенхауер наголосив, що США вимушені вдаватися до санкцій,

бо не бачать іншого способу переконати Ізраїль. Ізраїль ігнорував резолюції ООН. Якщо він і надалі опирався б законним вимогам світової спільноти, то вплив СРСР в арабських країнах лише зростав би. Припинення поставання нафти матло б катастрофічні наслідки для економіки країн Західної Європи [19, с. 90].

В лютому 1957 р. США та Ізраїль домовилися про умови виведення ізраїльських військ з сектора Газа. США заявили, що гарантують Ізраїлю право вільного судноплавства через затоку Акаба й Тиранську протоку. Вздовж лінії перемир'я розташовувались миротворчі війська ООН [12, с. 392–393; 18, с. 291–295]. У березні 1957 р. ізраїльські війська залишили Єгипет.

Після завершення Суецької кризи в американському політикумі розгорнулася дискусія про подальшу стратегію на Близькому Сході, котрий, з ослабленням позицій Великої Британії та Франції, перетворився на арену американсько-радянського суперництва. Обидві наддержави намагалися заповнити своєрідний «вакуум сили» в регіоні. Намагання СРСР зміцнити позиції на Близькому Сході непокоїло американське керівництво. США знову почали більше уваги приділяти протидії розширенню радянського впливу на Близькому Сході, аніж близькосхідному мирному врегулюванню. США вирішили взяти на себе відповідальність за безпеку й стабільність на Близькому Сході та розробити новий механізм втручання в справи регіону, щоб протидіяти можливим загрозам з боку СРСР [21, с. 39]. «США мають заповнити вакуум, перш ніж це зробить Росія», — стверджував Д. Ейзенхауер [14, с. 433].

Адміністрація вирішила оформити новий курс близькосхідної політики як спеціальну резолюцію Конгресу. В новообраному Конгресі республіканці не мали більшості. Деякі конгресмени-демократи вважали, що нова близькосхідна доктрина значно збільшує повноваження президента, обмежує права Конгресу в зовнішній політиці, а її реалізація потребує значних фінансових витрат. Президент провів консультації з представниками законодавчої гілки влади, щоб заручитися їхньою підтримкою [3, с. 80, 90–96; 21, с. 40].

5 січня 1957 р. Д. Ейзенхауер звернувся до Конгресу з проханням ухвалити резолюцію, яка б надавала президенту право використовувати збройні сили США для «забезпечення і захисту територіальної цілісності та політичної незалежності будь-якої держави, яка звернулася за допомогою, для відбиття відкритої збройної агресії з боку будь-якої країни, що контролюється міжнародним комунізмом». Президент також просив надати державам Близького Сходу фінансову допомогу в сумі 200 млн. \$ [25, с. 9–16]. Конгрес підтримав пропозиції президента.

США була складно застосувати «доктрину Ейзенхауера» до арабсько-ізраїльського конфлікту. Не всім арабським країнам подобалась ця доктрина. Єги-

пет і Сирія критикували її. Ізраїльське керівництво побоювалося, що вона по-кращить американсько-арабські відносини та зміцнить боєздатність арабських країн. Ізраїль припускав, що, якщо він прийме доктрину, припиниться налагодження радянсько-ізраїльських відносин. Держдепартамент був проти надання економічної допомоги Ізраїлю тому, що це могло викликати негативну реакцію арабських країн. Тобто арабсько-ізраїльський конфлікт послаблював силу «доктрини Ейзенхауера». В свою чергу, доктрина опосередковано посилювала суперечності між арабськими країнами й Ізраїлем [21, с. 41, 46].

Отже, «холодна війна» впливала на політику США щодо арабсько-ізраїльського конфлікту. Адміністрація Д. Ейзенхауера більше уваги приділяла протидії розширенню впливу СРСР на Близькому Сході, аніж урегулюванню арабсько-ізраїльського конфлікту. США сприяли утворенню Багдадського пакту, який мав завадити проникненню СРСР у близькосхідний регіон. США припустилися низки прорахунків у політиці щодо Єгипту. Американці наполегливо переконували єгипетське керівництво приєднатися до Багдадського пакту, відмовлялися продавати Єгипту зброю та фінансувати будівництво Асуанської дамби. Так політика Вашингтона підштовхнула Каїр до зближення з Москвою, яка була готова надати фінансову й воєнну допомогу. Під час Суецької кризи США виступали проти застосування воєнної сили щодо Єгипту тому, що не хотіли псувати відносини з арабськими країнами та давати СРСР можливість зміцнювати свої позиції на Близькому Сході.

Адміністрація Д. Ейзенхауера розуміла, що врегулювання близькосхідного конфлікту допоможе протистояти розширенню радянської сфери впливу в регіоні. Арабсько-ізраїльський конфлікт погіршував американсько-арабські відносини та налаштовував арабські країни проти США. У Вашингтоні вважали, що СРСР планує використовувати конфлікт для зміцнення своїх позицій на Близькому Сході. Адміністрація Д. Ейзенхауера розробила план мирного врегулювання арабсько-ізраїльського конфлікту, але не змогла реалізувати його через непоступливість сторін. США за часів президенства Д. Ейзенхауера намагалися дотримувалися неупередженої позиції щодо всіх учасників близькосхідного конфлікту. Але при цьому американська адміністрація ігнорувала право палестинців на національне самовизначення й зводила палестинську проблему лише до питання біженців.

1. Киссинджер Г. Дипломатия / Киссинджер Генри. — М. : Ладомир, 1997. — 849 с.

2. Пелипась М. Я. Суэцкий кризис 1956 года / Михаил Яковлевич Пелипась // Холодная война. 1945–1963 гг. Историческая ретроспектива: Сб. ст. — М. : Олма-Пресс, 2003. — С. 543–584.

3. Румянцев В. П. Политика США и Великобритании на Ближнем и Среднем Востоке 1957–1964 гг.: дис. ... д-р ист. наук : 07.00.03 «Всеобщая история» / Румянцев Владимир Петрович. — Томск, 2011. — 505 с.

4. Суэцкий канал: Сборник документов. — М. : Изд-во ИМО, 1957. — 179 с.
5. Department of State Bulletin. — Vol. 28. — April — June. — № 729 (June 15, 1953).
6. Department of State Bulletin. — Vol. 29. — October — December. — № 748 (October 26, 1953), № 755 (December 14, 1953).
7. Department of State Bulletin. — Vol. 32. — April — June. — № 820, (April 18, 1955).
8. Department of State Bulletin. — Vol. 33. — October — December. — № 861, (December 26, 1955).
9. Department of State Bulletin. — Vol. 34. — January — March. — № 866, (January 30, 1956).
10. Department of State Bulletin. — Vol. 35. — July — December. — № 892, (July 30, 1956).
11. Department of State Bulletin. — Vol. 36. — January — March. — № 921, (February 18, 1957).
12. Department of State Bulletin. — Vol. 36. — January — March. — № 924, (March 11, 1957).
13. Foreign Relations of the United States, 1952–1954. — Vol. IX: The Near and Middle East. — In 2 parts. — Pt. 1. — Washington : G.P.O., 1983. — 1741 p.
14. Foreign relations of the United States. 1955–1957. — Vol. XII: Near East region; Iran; Iraq. — Washington : G.P.O., 1991. — 1097 p.
15. Foreign Relations of the United States, 1955–1957. — Vol. XIV: Arab-Israeli dispute, 1955. — Washington : G.P.O., 1989. — 929 p.
16. Foreign Relations of the United States, 1955–1957. — Vol. XV: Arab-Israeli Dispute, January 1 — July 26, 1956. — Washington : G.P.O., 1989. — 943 p.
17. Foreign Relations of the United States, 1955–1957. — Vol. XVI: Suez Crisis, July 26 — December 31, 1956. — Washington : G.P.O., 1990. — 1423 p.
18. Foreign Relations of the United States, 1955–1957. — Vol. XVII: Arab-Israeli Dispute, 1957. — Washington : G.P.O., 1990. — 928 p.
19. Gerner D. Missed Opportunities and Roads Not Taken: The Eisenhower Administration and the Palestinians / Gerner Deborah J. — Arab Studies Quarterly. — Winter/Spring 1990. — Vol. 12. — № 1/2 (America and the Palestinians). — P. 67–100.
20. Hahn P. Caught in the Middle East: U.S. Policy toward the Arab-Israeli Conflict, 1945–1961 / Hahn Peter L. — Chapel Hill : University of North Carolina Press, 2004. — 398 p.
21. Hahn P. Securing the Middle East: The Eisenhower Doctrine of 1957 / Peter L. Hahn // Presidential Studies Quarterly. — March, 2006. — Vol. 36. — № 1. — P. 38–47.
22. Laron G. «Logic dictates that they may attack when they feel they can win»: The 1955 Czech-Egyptian Arms Deal, the Egyptian Army, and Israeli Intelligence / Guy Laron // Middle East Journal. — Winter 2009. — Vol. 63. — № 1. — P. 69–84.
23. Persson M. Great Britain, the United States, and the Security of the Middle East: The Formation of the Baghdad Pact / Persson Magnus. — Lund : Lund University Press, 1998. — 368 p.
24. Public Papers of the Presidents of the United States: Dwight D. Eisenhower, 1956. — Washington : G.P.O., 1958. — 1220 p.
25. Public Papers of the Presidents of the United States: Dwight D. Eisenhower, 1957. — Washington : G.P.O., 1958. — 939 p.
26. Spiegel S. The Other Arab-Israeli Conflict: Making America's Middle East Policy, from Truman to Reagan / Spiegel Steven L. — Chicago, 1986. — 538 p.
27. The 1956 War: Collusion and Rivalry in the Middle East. Edited by David Tal. — London : Frank Cass, 2001. — 234 p.

1. Kissindzher G. *Diplomatiya / Kissindzher Genri*. — M. : Lodomir, 1997. — 849 s.
2. Pelipas' M. Ya. *Suehckij krizis 1956 goda / Mihail Yakovlevich Pelipas' // Holodnaya vojna. 1945–1963 gg. Istoricheskaya retrospektiva: Sb. st.* — M. : Olma-Press, 2003. — S. 543–584.
3. Rumyancev V. P. *Politika SSHA i Velikobritanii na Blizhnem i Srednem Vostoke 1957–1964 gg.: dis. ... d-r ist. nauk : 07.00.03 «Vseobshchaya istoriya» / Rumyancev Vladimir Petrovich*. — Tomsk, 2011. — 505 s.
4. *Suehckij kanal: Sbornik dokumentov*. — M. : Izd-vo IMO, 1957. — 179 s.
5. *Department of State Bulletin*. — Vol. 28. — April — June. — № 729 (June 15, 1953).
6. *Department of State Bulletin*. — Vol. 29. — October — December. — № 748 (October 26, 1953), № 755 (December 14, 1953).
7. *Department of State Bulletin*. — Vol. 32. — April — June. — № 820, (April 18, 1955).
8. *Department of State Bulletin*. — Vol. 33. — October — December. — № 861, (December 26, 1955).
9. *Department of State Bulletin*. — Vol. 34. — January — March. — № 866, (January 30, 1956).
10. *Department of State Bulletin*. — Vol. 35. — July — December. — № 892, (July 30, 1956).
11. *Department of State Bulletin*. — Vol. 36. — January — March. — № 921, (February 18, 1957).
12. *Department of State Bulletin*. — Vol. 36. — January — March. — № 924, (March 11, 1957).
13. *Foreign Relations of the United States, 1952–1954*. — Vol. IX: *The Near and Middle East*. — In 2 parts. — Pt. 1. — Washington : G.P.O., 1983. — 1741 p.
14. *Foreign relations of the United States. 1955–1957*. — Vol. XII: *Near East region; Iran; Iraq*. — Washington : G.P.O., 1991. — 1097 p.
15. *Foreign Relations of the United States, 1955–1957*. — Vol. XIV: *Arab-Israeli dispute, 1955*. — Washington : G.P.O., 1989. — 929 p.
16. *Foreign Relations of the United States, 1955–1957*. — Vol. XV: *Arab-Israeli Dispute, January 1 — July 26, 1956*. — Washington : G.P.O., 1989. — 943 p.
17. *Foreign Relations of the United States, 1955–1957*. — Vol. XVI: *Suez Crisis, July 26 — December 31, 1956*. — Washington : G.P.O., 1990. — 1423 p.
18. *Foreign Relations of the United States, 1955–1957*. — Vol. XVII: *Arab-Israeli Dispute, 1957*. — Washington : G.P.O., 1990. — 928 p.
19. Gerner D. *Missed Opportunities and Roads Not Taken: The Eisenhower Administration and the Palestinians / Gerner Deborah J.* — *Arab Studies Quarterly*. — Winter/Spring 1990. — Vol. 12. — № 1/2 (America and the Palestinians). — P. 67–100.
20. Hahn P. *Caught in the Middle East: U.S. Policy toward the Arab-Israeli Conflict, 1945–1961 / Hahn Peter L.* — Chapel Hill : University of North Carolina Press, 2004. — 398 p.
21. Hahn P. *Securing the Middle East: The Eisenhower Doctrine of 1957 / Peter L. Hahn // Presidential Studies Quarterly*. — March, 2006. — Vol. 36. — № 1. — P. 38–47.
22. Laron G. «Logic dictates that they may attack when they feel they can win»: *The 1955 Czech-Egyptian Arms Deal, the Egyptian Army, and Israeli Intelligence / Guy Laron // Middle East Journal*. — Winter 2009. — Vol. 63. — № 1. — P. 69–84.
23. Persson M. *Great Britain, the United States, and the Security of the Middle East: The Formation of the Baghdad Pact / Persson Magnus*. — Lund : Lund University Press, 1998. — 368 p.

24. Public Papers of the Presidents of the United States: Dwight D. Eisenhower, 1956. — Washington : G.P.O., 1958. — 1220 p.
25. Public Papers of the Presidents of the United States: Dwight D. Eisenhower, 1957. — Washington : G.P.O., 1958. — 939 p.
26. Spiegel S. The Other Arab-Israeli Conflict: Making America's Middle East Policy, from Truman to Reagan / Spiegel Steven L. — Chicago, 1986. — 538 p.
27. The 1956 War: Collusion and Rivalry in the Middle East. Edited by David Tal. — London : Frank Cass, 2001. — 234 p.

О. В. Махно

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»*

УДК: 327(476)

**ОСОБЛИВОСТІ РАДЯНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО АВАРІЇ НА ЧАЕС
У ПЕРШІ ТИЖНІ ПІСЛЯ КАТАСТРОФИ**

О. Махно

*National Technical University of Ukraine
«Kyiv Polytechnic Institute»*

***Features of the USSR State Information Policy Around
the Chernobyl NPP in the First Weeks after the Disaster***

В статті аналізується радянська інформаційна політика стосовно аварії на Чорнобильській АЕС у перші тижні після катастрофи.

Ключові слова: СРСР, УРСР, аварія на Чорнобильській АЕС, державна інформаційна політика.

The article analyzes the Soviet information policy regarding the Chernobyl accident in the first weeks after the disaster. Grounded conclusion of concealment and manipulation of information by public authorities and manipulating it, the principle of political expediency.

Keywords: USSR, the Ukrainian SSR, Chernobyl accident, the state information policy.

В статье проанализирована советская государственная информационная политика относительно аварии на Чернобыльской АЭС в первые недели после катастрофы. Обосновывается вывод о замалчивании информации и манипулировании ею, исходя из принципа политической целесообразности.